

УДК 349

*Навроцький Василь Миколайович,
доцент, доцент кафедри цивільного права
юридичного факультету
Інституту управління та технологій
Державного університету інфраструктури та
технологій,
м. Київ, Україна*

ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

***Анотація:** Розглядаються питання співвідношень екологічного права, природоресурсного права їх відмінність, загальні еколого-соціальні проблеми та їх вирішення.*

Розглядаються основні питання на основі чинного законодавства інституту сучасного права захисту довкілля. Матеріал подається з позиції нових практичних підходів щодо спільності та різниці правових основ екологічного права, природо ресурсного права, права навколишнього природного середовища.

Проводиться аналіз різних точок поглядів з приводу співвідношень понять екологічного і природоресурсного права. Понять «використання» та «охорона» природних ресурсів чи довкілля. Звертається увага на проблеми сучасного розвитку суспільства, проблеми управління навколишнім середовищем, осмислення складних процесів співвідношення природи і людини.

Довкілля виконує такі життєво важливі функції, як забезпечення людей природними ресурсами, природними послугами (рекреація, туризм, естетичні задоволення), поглинання відходів і забруднень, то реалізуючи заходи з охорони природи, слід знати економічну вартість цього й ціну шкоди, заподіяної природі антропогенними забрудненнями та впливами.

***Ключові слова:** охорона довкілля природоресурсне, екологічне право, право довкілля, навколишнє середовище, суспільство, правове регулювання, управління довкіллям, природні ресурси.*

***Summary.** The basic questions on the basis of the current legislation institutes of the modern law of protection of environment are considered. The material is presented from the standpoint of new practical approaches to the commonality and difference of legal bases of environmental law, nature resource law, environmental law.*

An analysis of different points of view on the relationship between the concepts of environmental and natural resource law. The concepts of "use" and "protection" of natural resources or the environment. Attention is paid to the problems of modern development of society, the problems of environmental management, understanding the complex processes of the relationship between nature and man.

The environment performs such vital functions as providing people with natural resources, natural services (recreation, tourism, aesthetic pleasures), absorption of waste and pollution. influences.

Keywords: environmental protection is natural resource, environmental law, environmental law, environment, society, legal regulation, environmental management, natural resources.

Крітерієм ефективності людської діяльності до середини XV ст., було одержання максимальних благ за мінімальних затрат і неконтрольованої, хижацької експлуатації природних ресурсів, а головним принципом ставлення до природи – панування над нею й цілковите її підкорення людині.

На жаль і в останні десятиліття проблеми захисту довкілля, природокористування як регулювання всіх типів використання природних ресурсів стали ще більш катастрофічними.

Вперше поняття «природокористування» було запропоновано екологом Ю.М. Куражковським у 1959 році. Зростання обсягів природокористування відповідно й темпів забруднення довкілля, погіршення здоров'я населення зумовило формування нової галузі науки, що вивчає методи найефективнішого впливу людини на природу для підтримання динамічної рівноваги, кругообігу речовин у природі.

Оскільки довкілля виконує такі життєво важливі функції, як забезпечення людей природними ресурсами, природними послугами (рекреація, туризм, естетичні задоволення), поглинання відходів і забруднень, то реалізуючи заходи з охорони природи, слід знати економічну вартість цього й ціну шкоди, заподіяної природі антропогенними забрудненнями та впливами.

Одночасно з розвитком галузі науки економіки природокористування відбувалося становлення галузі екологічного права.

В останні роки й донині точаться дискусії щодо назви цієї галузі: природоресурсове право і правова охорона природи, природоохоронне право, право навколишнього природного середовища.

В юридичній науці існують різні точки зору з приводу співвідношення природоресурсного і екологічного права. Прихильники однієї стверджують, що основною метою природокористування є забезпечення здебільшого економічних потреб суспільства, а природоохоронна діяльність спрямована на забезпечення його екологічних інтересів. Звідси і беруть початок різні цілі правового регулювання природоресурсних і природоохоронних відносин. Прихильники цієї наукової думки розглядають природоресурсне право як самостійну галузь права, стверджуючи, що екологічне право регулює природоохоронні відносини, а природоресурсне – відносини господарчого характеру з раціонального використання природних ресурсів для задоволення економічних потреб галузей виробництва. Прихильники іншої точки зору з такою позицією не погоджуються, оскільки нормативно-правова база, понятійний апарат, засади є спільними для екологічного та природоресурсного права: в одних і тих самих нормативних актах наявні і охоронні, і господарчі норми, що не дає підстави для виділення природоресурсного права як окремої галузі права. Таким чином, на їхню думку,

природоресурсне право є підгалуззю екологічного права, як і право природних комплексів та право екологічної безпеки.

Ключовим питанням щодо відокремлення природоресурсного права як самостійної галузі права є питання співвідношення понять «використання» та «охорона» природних ресурсів. У минулому, коли людина тільки брала у природи її багатства без будь-яких обмежень, охорона природи полягала переважно в тому, що окремі об'єкти вилучалися з користування і охоронялися. Охорону природирозуміли тоді як абсолютне протиставлення використанню. Сучасні масштаби і форми використання природних ресурсів по-новому ставлять проблему охорони природи. Охорона природи та її використання не тільки не суперечить одна одній, а й тісно між собою пов'язані.

Крім того, до предмета регулювання природоресурсного законодавства варто включити відносини з приводу управління природними ресурсами та застосування юридичної відповідальності за порушення природоресурсного законодавства. Оскільки не можна охарактеризувати правовий режим природного ресурсу без дослідження таких його елементів, як управління та юридична відповідальність. Найважливішим елементом правового забезпечення раціонального використання та охорони природних ресурсів, захисту прав й законних інтересів їх власників та користувачів є застосування правових засобів впливу, спрямованих на усунення порушень природоресурсного законодавства і припинення їх проявів у майбутньому, відновлення порушеного права та притягнення винних у вчиненні природоресурсних правопорушень до юридичної відповідальності. Найважливішою проблемою розвитку суспільства нині постає проблема управління навколишнім середовищем. Якщо раніше люди могли дозволити собі експлуатувати природу, пілкуючись лише про підвищення рівня цієї експлуатації, то в наш час суспільство зобов'язане, крім цього, ще й управляти процесами використання природних ресурсів. Перед наукою стоїть проблема своєчасного осмислення складних процесів співвідношення природи і суспільства, можливостей спрямованого впливу на дані процеси.

Головним суб'єктом такого впливу на сучасному етапі розвитку суспільства має бути держава, а найважливішим засобом – правові гарантії в захисті екологічних прав та юридичної відповідальності за їх порушення.

Список використаних джерел:

1. Природоресурсне право України. Посібник за редакцією І.І. Каракаша, К. 2005; Калинин И.Б. Природоресурсное право. Основные положения. Томск, 2000
2. Мунтян В. ? Правова охорона охорона природи. К: Вища школа, 1982.
3. Реймерс Е.Ф. Экология. Теории, законы, правила, принципы и гипотезы. М., 1992
4. Екологічне право України. Академ. курс підручник / За ред. Ю.С. Шемшученка-К.: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2005
5. Екологічне право України (за ред. А.П. Гетьмана і М.В. Шульги – Х: Право, 2005.
6. Право доквілля (Екологічне право) / За ред. П.Д. Пилипенко – К. ін юре 2010.